

ANMELDELSER

**Tajikistan in the New Central Asia: Geopolitics,
Great Power Rivalry and Radical Islam**

Lena Jonson

London: I B Tauris 2006, 252 s.

Anmeldt av BO PETERSSON, Lunds universitet

Lena Jonson har gjort sig känd som en av Skandinaviens mest initierade bedömare av den samtida politiska utvecklingen i Centralasien. Detta är hennes andra tunga monografi på välnommerat internationellt förlag under en tvåårsperiod. Det imponerar. Där den förra volymen (Jonson 2004) analyserade utvecklingen utifrån det ryska perspektivet, studeras nu skeendet inifrån en av de centralasiatiska staterna, närmare bestämt Tadzjikistan. De frågor som hon ställer sig rör sig framför allt kring den unga tadjjikiska statens utrikespolitik. Hur har den förändrats efter den 11 september 2001? Vad beror förändringarna på och vilka implikationer kan förändringarna få internt och i regionen?

För att kunna svara på dessa frågor tecknar Jonson först en nyttig bakgrund i form av den historiska utvecklingen i regionen, från århundradena före vår tideräknings början, över emiratet i Buchara och khanaten i Chiva och Kokand, via införlivandet i ryska imperiet fram till sovjettiden och det första decenniet av självständighet med Tadzjikistans blodiga inbördeskrig under åren 1992–1997. Bokens egentliga analysdel omfattar kapitlen 4–8 där författaren tar itu med bokens huvudtema, d v s förändringarna i den tadjjikiska statens utrikespolitik efter 11 september. Man kan egentligen säga att före detta datum, eller åtminstone så länge inbördeskriget varade, var utrikespolitik en lyx som Tadzjikistan knappast kunde unna sig. När själva statens överlevnad hotades, när den interna konsolideringen lämnade allt övrigt att önska, när Ryssland var den enda makt som regimen kunde ty sig till för att kontra säkerhetshot från ett talibanrevolutionärt Afghanistan och ett expansionsvilligt Uzbekistan, var det den reaktiva strategin som gällde framför varje form av självständigt kalkylerande av alternativ. 11 september ändrade detta. Plötsligt blev Tadzjikistan ett land som i kraft av sitt strategiska läge invid Afghanistans gräns var en attraktiv samarbetspartner för det av

regionen tidigare tämligen ointresserade USA. Att orientera sig närmare USA och övriga västländer för att balansera det ryska inflytandet och ändå hålla Uzbekistan stängnen blev nu en realistisk option. Samtidigt uppfylldes inte alla förhoppningar om att västländerna skulle etablera sig på bred front i landet, och från 2004 och framåt har Tadzjikistan åter närmat sig Ryssland. En roll i detta har troligen färgrevolutionerna spelat; ett under Putin allt mera auktoritärt Ryssland torde ha lättare att fördrå en icke-demokratisk regim i Tadzjikistan än ett USA som bl a tämligen hårt kritiserat Uzbekistan för dess brutala krossande av oroligheterna i Andizjan försommaren 2005.

I sin strävan att undersöka vad förändringarna i den tadjjikiska utrikespolitiken berott på isolerar Jonson tre möjliga förklaringsfaktorer. För det första diskuterar hon den globala stormaktspolitiken och dess återverkningar på regionala samarbetskonstellationer i Centralasien. För det andra beaktar hon regimen Rahmonovs försök att konsolidera sin maktposition, och för det tredje studerar hon inverkan av samhällsprocesser i form av sekulärpolitiska, religiösa och etnonationella opinionsyttringar. Hon finner därvid, måhända föga förvånande, att det är stormaktspolitiken och de regionala samarbetsmönstrens förskjutning som har spelat den mest framträdande rollen.

Möjligen frestas man säga att bokens teoretiska instrumentering utgör bokens minst imponerande del. När Jonson lutar sig mot teoribildning kring utrikespolitisk förändring och stödjer sig på Stephen Walts ofta använda distinktion mellan *bandwagoning* med stormakterna eller *balancing* mot dem såsom en småstats främsta strategier på det säkerhetspolitiska området, känns det som något som författaren gör ganska mekaniskt och utan större engagemang. Detta är en teoribildning som har mer än 15 år på nacken, och något nytt tillför inte Jonson här. Inte heller gör hon några försök att identifiera några nyare verk inom småstatslitteraturen (t ex Ingebritsen *et al.* 2006), eller att flytta över en teoritradition som kanske främst applicerats på industrialiserade stater i väst till en postkolonial kontext. Detta hade annars kunnat göra boken avsevärt mera läsvärd i sina teoretiskt resonerande delar.

Bokens huvudfrågeställningar till trots tycker jag att den faktiskt är allra bäst i de avsnitt där författaren diskuterar den *inrikespolitiska* arenan i Tadzjikistan. Kunnigt och engagerat kartlägger hon försoningsprocessen efter inbördeskriget, den kortvariga liberaliseringen som följde i dess spår, islamismens tövande framväxt, de traditionella motsättningarna mellan regionerna, liksom president Rahmonovs småningom allt mera auktoritära manövrer för att konsolidera sin maktposition gentemot såväl kända politiska motståndare som tidigare allierade. Här tycks Jonson röra sig på sin hemmabana och där har hon också värdefulla insikter att förmedla.

Lena Jonson är som sagt en mycket insatt bedömare av det samtida Cen-

tralasien. Emellanåt tenderar hennes beskrivningar att bli väl detaljrika med deras myller av namn och vem-mötte-vem-när-upplysningar. Samtidigt är det ovärderligt att någon tagit sig tid att så detaljerat analysera dessa skeenden i ett land som alltså är föga känt i omvärlden. Boken utgör därför ett värdefullt referensverk. Den behandlar en tid som är i hög grad formande för den centralasiatiska regionens politiska öde och utveckling och har en hel del angeläget att säga.

Referenser

- Ingebritsen, Christine (2006) *Small States in International Relations*. Seattle, WA: University of Washington Press.
- Jonson, Lena (2004) *Vladimir Putin and Central Asia: the Shaping of Russian Foreign Policy*. London: I.B. Tauris.
- Walt, Stephen M. (1987) *The Origins of Alliances*. Ithaca, N.Y.: Cornell University Press.

The English School of International Relations. A Contemporary Reassessment

Andrew Linklater & Hidemi Suganami
Cambridge University Press 2006 (302 s.)

Anmeldt av OLE ANDREAS LINDEMAN, Nærings- og handelsdepartementet

En av den engelske skoles (ES) mest sentrale teoretikere, Martin Wight, mente at de viktigste spørsmålene i internasjonal teori lå i forholdet mellom rett og samfunn i statssystemet. Wight, som skrev sine viktigste tekster på 1960-tallet, hevdet at den internasjonale teoris problem var at den var gjort til fange av den politiske teoris språk og metode. Hans poeng var at politisk teori og internasjonal teori retter seg mot grunnleggende ulike ordensforståelser. Den første dreier seg om forhold innenfor staten, hvor vold og omveltning er *unntak fra orden*. Den andre tar utgangspunkt i forestillingen om konflikt som den *rådende orden* (naturtilstanden). Politisk teori er derfor uegnet som verktøy i studiet av internasjonale forhold, konkluderte Wight. Denne observasjonen og det ledsagende spørsmål «Why is there no International Theory?», ga opphav til systematisk utforskning av det internasjonale samfunns historie og en forskningsagenda som etter hvert dannet skole.

Førti år senere går teppet opp for Andrew Linklater og Hidemi Suganamis

The English School of International Relations. A Contemporary Reassessment. Verken Linklater eller Suganami er typiske representanter for ES, selv om de aldri har befunnet seg langt fra den. Suganami har skrevet mye om suverenitet som institusjon og sosialt fenomen i det internasjonale samfunn. Linklater forbinder mange først og fremst med kritisk teori. Linklater og Suganami stiller tre overordnede spørsmål: 1) Hvordan kan historien kaste lys over nåtidig og fremtidig utvikling av internasjonale forhold? 2) Hva slags internasjonalt samfunn dannes gjennom forbindelser mellom stater og hvordan kan vi studere dette vitenskapelig? 3) Hvilken betydning har normer og verdier og hvordan kan man stille slike spørsmål uten å bli «normativ»? Deres oppgave er å vise hvorfor akkurat ES kan bidra med svar. Hva forfatterne legger i begrepet «contemporary», hva som er nytt i tiden og som ansporer dem til en fornyet gjennomgang av ES, skal jeg komme tilbake til.

Boken er satt sammen av to deler, hvor hver forfatter har satt sitt tydelige merke. Hver del står godt alene, samtidig har forfatterne klart å gjøre boken til en helhet i form og innhold. Det er historiens forklaringskraft de bruker som «grep» for å knytte Suganamis teoretiske og tilbakeskuende del til Linklaters fremadskuende del. I første kapittel omtales ESs herkomst, hvordan den har vokst frem og plasserer seg i forhold til annen IP-forskning. Her omtales og kommenteres en del sentrale teoretikere og deres tekster, og leseren får en grei innføring i teoriens utvikling på 1980- og 1990-tallet. Dette gir et innblikk i teoriutviklingen like før og etter opphøret av den bipolare verdensorden. Enhver teoretisk disiplin må tåle omgang med den virkelige verden, og akkurat møtet med Sovjetunionens fall var smertefullt for mange miljøer innen internasjonal teori. En vesentlig erkjennelse er at det var indre forhold i Sovjetunionen som fikk det hele til å rakne. Riktignok ble økonomisk og politisk forfall fremskyndet av ytre forhold, så som et våpenkappløp så kostbart at det ble Sovjetunionens bane. Men hvorfor så man ikke dette komme, og hva ser man egentlig av indre variabler når man studerer de ytre forbindelser mellom stater? Enda viktigere blir dette spørsmålet om en retter oppmerksomheten fremover: Betyr slutten på den kalde krigen slutten på den bipolare orden, eller en ny begynnelse (s. 76)? Dagens Russland viser at problemstillingen fortsatt er aktuell.

Dermed er leseren alt inne i andre kapittel, hvor det spørres etter ESs metodiske tilnærming, hvordan skolen strukturerer sitt argument. Utgangspunktet ligger i ESs vektlegging av det internasjonale samfunnets *strukturelle, funksjonelle* og *historiske* dimensjoner. For det første kjennes skolen ved sin interesse for selve fremveksten av en internasjonal struktur basert på suverene stater. For det andre er den opptatt av hvordan internasjonale institusjoner bidrar til orden mellom dem. Her er det forestillingen om pluralisme og solidarisme og deres funksjon som norm- og regelbevegere

som kjennetegner ES. For det tredje finner vi utforskning av historiske spenninger mellom statssystemet, med særegne institusjoner og regler for staten som (folkeretts)subjekt, og det globale menneskelige samfunn som er overgripende og hviler på universelle rettsregler og moralnormer.

I tredje kapittel trekkes linjene igjen bakover, men denne gangen for å se på hvorledes skolen slekter på sentrale tanketradisjoner i europeisk filosofi. Et kjennetegn ved ES-teori er oppdelingen av verden i tre idealtypiske strukturer: internasjonalt system, internasjonalt samfunn og verdensfelleskap. De fleste ES-teoretikere har konsentrert oppmerksomheten om trekk ved det internasjonale samfunn. Med unntak av Buzan, har de viet systemet og fellesskapet mindre interesse. De har sett på systemet som et mer primitivt sted, som verden beveger seg ut av, og fellesskapet som et ønskelig sted å sikte mot, men som verden ennå ikke er moden for. Et nødvendig spørsmål blir likevel; hvordan kjenner vi igjen det internasjonale samfunn (til forskjell fra system eller fellesskap)? Suganami trekker her på Finnemores poengterte spørsmål fra teoridebatten med Buzan ved årtusenskiftet (s. 103). Finnemores egentlige anliggende var å avklare kausale mekanismer for endring mellom idealtypene. Hvordan beveger politikken seg fra hobbessiansk naturtilstand og over mot utvikling av gjensidig og bindende samarbeidsstrukturer (s. 106)?

Dette spørsmålet markerer overgangen til Linklaters mer normativt orienterte del. I fjerde kapittel diskuterer han «fremskrittet og dets begrensninger» i lys av de tre idealtypene. Linklater utforsker sammenhengen mellom staters interaksjon og sosiale læringsprosesser, og spør hvordan det siste bidrar til å skyve normer, regler og praksis fra system mot samfunn og fellesskap. Linklaters ståsted i kritisk sikkerhetsteori gjør det naturlig at han er mindre opptatt av system, det han vil *fra*, og mer av kjennetegnene ved samfunn og fellesskap, det han vil *til*. Fellesskapet forbinder han med kantiansk kosmopolitisme, der «hensynet til menneskeheten», i motsetning til «statshensynet», betyr at dialog og enighet må råde i forholdet mellom stater, fremfor styrke og makt. Men, igjen; Linklater er opptatt av normer, ikke av å gjøre ES til en normativ teori. Fremskrittets *begrensning* ligger i at stater, og særlig stormaktene, strukturelt sett er ute av stand til å bryte ut av gjensidige strategiske maktrelasjoner (s. 123).

I femte kapittel trenger Linklater dypere ned i forskjellen på internasjonalt samfunn og fellesskap. Spennet mellom rasjonell institusjonalisme (Grotius) og kosmopolitisme (Kant) åpner for vanskelige avveininger mellom rettsorden og en *rettferdig* orden. Betyr en etisk utenrikspolitikk at rettferdighetskravet må være absolutt, i tråd med en helt ut konsekvent sinnelagsetikk? Problemet er like praktisk som filosofisk, og kan eksemplifiseres ved avveiningene som i dag ledsager temaene humanitær intervensjon og staters beskyttelsesansvar. For Linklater blir forening av moral med institusjonalisme i en «radikal rasjonalisme» veien ut av dilemmaet (s. 160–69).

Dette kommer han til etter å ha utforsket møtet mellom de moralske sider ved Grotius, i synet på forholdet mellom stater, med de rasjonelle sider ved Kant, i synet på forholdet mellom statssystemet og det menneskelige verdensfellesskap.

Linklater åpner her for en diskusjon om etikk og utenrikspolitikk som utdypes i sjette kapittel. Han stiller utviklingen av humanitære normer og regler (internasjonal humanitærrett, MR- og folkemordkonvensjonen – «*cosmopolitan* harm conventions») opp mot ikke-aggresjonsprinsippet i statssystemet (formalisert ved maktforbudet i FN-pakten – «*international* harm conventions»). Gradvis sementering av humanitære normer i internasjonal politikk påvirker utviklingsnivået i statssystemet; det blir et konkret uttrykk for hvordan kosmopolitiske fellesskapshensyn over tid endrer de ordnende institusjoner i det internasjonale samfunn. Basert på Wights studier av statssystemets sosiologi finner Linklater to historiske hovedtrekk. Det ene er at strukturelle maktkonstellasjoner bevirker dannelse av rivaliserende triangler (så som forholdet mellom Russland, Kina og USA). Rivaliseringen ender med makthegemoni av en viss varighet for den ene part. At slike hegemonier jevnlig avløser hverandre, er det andre hovedtrekket; «[t]riangles, like duels, are relationships of conflict, and are resolved by war» (s. 193). Før vi nå går rett i bomberommet er det viktig å understreke at dette er pasifisten Wights funn fra historien, og ga opphav til hans utviklingspessimisme. Linklaters spørsmål er heller; hva kan vi si om utviklingen som tilsier at dette *ikke* skal skje? Hvordan skal vi kunne tro at dette mønsteret er brutt? Linklater mener at det statistiske fraværet av krig mellom utviklede demokratier danner et sterkt argument. Men hva kan vi si om årsakssammenhengen? Har kosmopolitiske normer etter hvert fått en så sterk stilling at noe nytt skjer med statssystemet; «en pasifisering av sentrale mekanismer i det internasjonale systemet» (s. 199)? Man kan jo forestille seg at det ligger reelle muligheter i menneskehetens økende bevissthet om seg selv som nettopp dette, og i kunnskapen om at morgendagens virkelige problemer er globale og at de krever at stater viser globalt ansvar. I så fall betyr det at sosial læring bidrar til å bryte ned barrieren mellom individets nasjonale identitet og fellesmenneskelige tilhørighet (s. 205). Gradvis endres i så fall en av de grunnleggende strukturelle betingelsene for dagens internasjonale system. Linklaters poeng er at dette ikke skjer ved oppløsning av suverene stater som internasjonal organisasjonsform, men ved endring i synet på staters internasjonale formål. Stat og individ avstemmer sine internasjonale roller.

I kapittel sju utforsker han muligheten for at stater dermed i større grad kommer til å opptre som «gode internasjonale borgere». Det er her studiet av statssystemets historiske sosiologi kan bidra med ny kunnskap. Linklater tar tak i statens rolle som beskytter av universelle verdier og interesser. Han viser til at det internasjonale samfunnet historisk sett er en forutsetning

for verdensfellesskapet. Enkelt sagt; forholdet mellom stater vedrører mer grunnleggende forhold i verden enn forholdet mellom stater alene. Denne «nye» erkjennelsen gir grunnlaget for bruken av ordet *contemporary* i bokens undertittel. Godt internasjonalt borgerskap løser det sentrale spørsmål om staters internasjonale rolle: Stater er på én og samme tid både den største trussel mot og den grunnleggende betingelse for individets sikkerhet. Kanskje det er denne erkjennelsen globaliseringen egentlig handler om?

Linklater og Suganami bruker statssystemets historiske sosiologi til å bygge et teoretisk argument for å se internasjonal politikk i et utviklingsoptimistisk perspektiv, tross alt. Det er betingelsene for normativ endring og fremskritt i det internasjonale samfunn deres bok handler om. Vektlegging av historiens forklaringskraft er det som skaper det tydeligste skillet mellom britisk IP og den mer strukturorienterte amerikanske. Linklater og Suganami får frem at ES er en moderne teori, eller, mer presist, at det er en teori som i kraft av sin historiske ballast kan være egnet til å drøfte moderne problemstillinger. Kanskje ligger ESs styrke nettopp i det faktum at dagens internasjonale utfordringer har visse grunnleggende og derfor varige trekk, og at ensidig og ahistorisk maktteori kan ha hatt sitt politiske og teoretiske øyeblikk under den kalde krigens strukturelt sett enklere verdensanskuelse. Dette er en god bok for alle som er opptatt av internasjonal politikk. Den er særlig egnet for den som er nysgjerrig på hvordan historiske studier kan være en kilde til forståelse av dagens internasjonale samfunn. Boken taler også til dem som fortsatt tør å tro at verden beveger seg i riktig retning og som mener at nøkkelen til en positiv verdensutvikling ligger i hvordan vi strukturerer forholdet mellom stater.

Litteratur

- Bull, Hedley ([1977]2002) *The Anarchical Society. A Study of Order in World Politics*. New York: Palgrave.
- Buzan, Barry (2001) «The English School: an underexploited resource in IR», *Review of International Studies* (27): 471–88.
- Finnemore, Martha (2001) «Exporting the English School», *Review of International Studies* (27): 509–13.
- Watson, Adam (1992) *The Evolution of International Society. A comparative historical analysis*. London: Routledge.
- Wight, Gabriele & Brian Porter ([1991]2002) *International Theory. The Three Traditions of Martin Wight*. London: Royal Institute of International Affairs, Continuum.
- Wight, Martin (1966) «Why is there no International Theory?» i Herbert Butterfield & Martin Wight (red.) *Diplomatic Investigations: Essays in the Theory of International Politics*. London: George Allen and Unwin Ltd (17–34).

Begrepet om det politiske

Carl Schmitt

Oslo: Vidarforlaget 2007

Anmeldt av ERLEND MØINICHEN LEONHARDSEN

Universitetet i Oslo

«This is where Carl Schmitt meets liberalism,» uttalte en forhenværende diplomat og folkerettsprofessor på en internasjonal folkerettskonferanse for et par år tilbake. Prompte spratt en meget prominent akademiker opp og ropte forarget: «Are you calling us Nazis?» Det er med andre ord en kontroversiell teoretiker som nå for første gang har blitt oversatt til norsk med boken *Begrepet om det politiske* (originaltittel *Der Begriff des Politischen*).

Kontroversen stammer nok i særlig grad fra det faktum at Schmitt først oppnådde virkelig anerkjennelse som Adolf Hitlers «kronjurist» på et grunnleggende tidspunkt for Det tredje rike, og selv om Schmitt ikke ble dømt for dette i oppgjøret etter krigen, tok han heller aldri tydelig avstand fra sin fortid. Han nærer antisemittiske, eller «anti-jødiske» sympatier, og hans politiske verker gjennomsyres av en skarp kynisme – eller realisme – av minst machiavelliske dimensjoner

Der Begriff des Politischen ble opprinnelig publisert som en lengre artikkel i 1927, basert på ideer Schmitt hadde utviklet for ulike konferanser og seminarer ca. 1925–26 innen den på daværende tidspunkt unge akademiske disiplinen statsvitenskap. Ifølge Hans Morgenthau hadde artikkelen en «sensasjonell virkning på tysk politisk tenkning». Den ble utgitt i bokform i 1932, med endringer og tillegg. Året etter kom enda en ny versjon. Den norske utgaven som nå foreligger, er basert på et gjenoptrykk av 1932-utgaven fra 1963.

I tillegg til selve «Begrepet om det politiske», som er en tekst på bare ca. 70 sider, inkluderer boken artikkelen «Nøytraliseringens og avpolitiserings tidsalder» (1929), tre korollarer, Schmitts egne noter fra gjenoptrykket av andreutgaven i 1963, og Leo Strauss' anmeldelse av 1932-utgaven av boken, nyttig oppdatert med henvisninger til den norske utgaven.

Så vidt jeg kan se, er dette de samme tekster som er med i den engelske utgaven fra i år (University of Chicago Press), bortsett fra at et forord fra oversetteren og et glimrende etterord fra Norges antakelig fremste Schmitt-kjenner, Helge Høibraaten, her er inkludert i tillegg.

Carl Schmitt var jurist, men dette verket må snarere kategoriseres som politisk teori, selv om det inneholder stats- og folkerettslige elementer og innsikter. Det er da også som politisk tenker Schmitt fremstår som betyd-

ningsfull i dag.¹ Han har direkte og indirekte hatt en betydelig innflytelse på etterkrigstidens politiske teori. Blant annet var Hans Morgenthau, E.H Carr og Henry Kissinger i til dels betydelig grad påvirket av Schmitts kritikk av den liberale folkerettens fatale feilsteg i mellomkrigstiden.²

Schmitts språkføring er preget av pregnante lapidarismer, undertiden presset sammen til en uhyre fengende, brutalt aforistisk stilart. Dette resulterer imidlertid i en viss flertydighet. Således bokens berømte første setning: «Begrepet om staten forutsetter begrepet om det politiske.» (s. 35).

Hva er det politiske hos Schmitt? Jo, det er det avgjørende kriterium for å foreta en spesiell type distinksjon, nemlig den mellom venn og fiende.³ Muligheten for konflikt er den opprinnelige betingelse som gir mening til det «politiske». På samme måte som innenfor andre kategorier i det som utgjør den menneskelige sfære – det estetiske skiller mellom vakkert og heslig, det moralske mellom godt og ondt osv. – konstitueres det politiske av, dets kriterium utgjør, denne endelige distinksjonen mellom venn og fiende.

Hva så med begrepet «staten»? For Schmitt fremstår den statlige orden som underordnet, eller betinget av muligheten for konflikt. Innenrikspolitisk binding i en stat forutsetter at den utenrikspolitiske fiendskap overfor en annen stat er mer intens enn de statsinterne motsetninger. Men den reelle muligheten for kamp «må alltid være for hånden så lenge en skal snakke om politikk», dette gjelder også innenrikspolitisk. Muligheten for borgerkrig er dermed et «således artet 'primat for innenrikspolitikken'» (s. 47). En gruppe som ikke anerkjenner noen fiende, plasserer seg på siden av fienden. En gruppe som benekter folkets fiende, anerkjenner i stedet en annen fiende, nemlig resten av folket. Individet kan ikke erklære at det ikke har noen politiske fiender, fordi alt dét ville innebære, er at individet ikke lenger hører til det politiske fellesskap.

En trenger imidlertid ikke nære hat til den politiske fiende, *hostis*, det er ikke tale om noe privat fiendskap. Og det «som er moralsk ondt, estetisk heslig eller økonomisk skadelig, behøver ikke av den grunn bli til» (s. 43)

1 Ingeborg Maus (1997) hevdet imidlertid i en artikkel i *Kritische Justiz* i 1969 at hans viktigste arbeider var om rettsteori, men at disse ikke var verdsatt i tilstrekkelig grad. Denne oppfatning deles neppe av mange i dag, i hvert fall ikke utenfor Tyskland. Jan-Werner Müller (2003) har tvert om påpekt at Schmitts juridiske tekster ofte var impresjonistiske og ulogiske.

2 Førstnevnte anerkjente Schmitt som «en mann av veldig – og intellektuelt velfortjent – prestisje.» Men det tør være av interesse å gjengi Morgenthau's oppfatning av originaliteten til boken som her anmeldes, idet han nevner en spesiell kompliment Schmitt gav ham: «Han endret andreutgaven av sin *Der Begriff des Politischen* i lys av de nye innsikter fra min avhandling, likevel uten å avsløre forfatterens identitet.» Gjengitt i Morgenthau (2005: 100) I 1933 beskyldte Morgenthau Schmitt offentlig for å ha plagiert ham (*ibid*: 102).

3 Det «politiske» hos Schmitt har fellestrekk med det arabiske begrepet *asabiya*, eller kollektiv solidaritet. Turchin (2006) definerer en gruppes *asabiya* som dens evne til å stå sammen, samarbeide. Den gjør det mulig for en gruppe å beskytte seg mot fiender og påtvinge andre dens vilje.

hverken fiende eller venn, politisk sett; det er tilstrekkelig at han «i en spesielt intensiv forstand er eksistensielt sett fremmed». (s. 42)

Denne distinksjonen må ikke forstås metaforisk, men er tvert om helt konkret: «Den reelle mulighet for kamp hører nemlig sammen med begrepet om fienden. (...) Begrepen venn, fiende og kamp får sin reelle betydning derved at de i særlig grad står i forbindelse, og vil fortsette å stå i forbindelse med den *reelle mulighet for fysisk å drepe*.» (s. 47–48, min uthev.) Dette følger av at enhver genuint politisk teori ifølge Schmitt forutsetter at mennesket ikke er godt.

Det er imidlertid viktig å merke seg at den «definisjon av det politiske som her presenteres er hverken krigshissende eller militaristisk, hverken imperialistisk eller pasifistisk. Det er heller ikke hensikten å presentere den seierkronede krig, eller den fullbyrdede revolusjon som 'sosialt ideal', for krig eller revolusjon er hverken noe 'sosialt' eller noe 'idealt'». Schmitts betoning av konflikt som det nødvendige konstitutiv for politikk er således implisitt ikke-normativ.

En verden der mulighetene for konflikt ikke lenger er til stede, «en definitivt pasifisert klode, ville vært en verden uten distinksjonen mellom venn og fiende, derfor også en verden uten politikk» (s. 50). En slik tilnærming søkes av «de (liberale) som forutsetter at mennesket fra naturens side er godt» (s. 71). Troen på at slik *sivilisatorisk* fremgang er mulig, ble særlig kultivert gjennom «forbindelsen mellom en i det 18. århundre hovedsakelig humanitær-moralsk og intellektuell, altså 'åndelig' fremskrittstro, og det 19. århundres økonomisk-industriell-tekniske utvikling» (s. 87).⁴

Hos Schmitt er det imidlertid en forutsetning i alle ekte politiske teorier at mennesket er «ondt» i vid forstand, det vil si at «ondskapen» kan «dukke opp som korrupsjon, svakhet, feighet, dumhet eller også som 'råskap'» (s. 71). Denne formodning, som er en forutsetning for «alle ekte teoriers» meningsfylthet, endog gyldighet, må vel kunne sies å være svakt fundert hos Schmitt.⁵

Det 19. århundres (liberale) depolitisering gjennom positivismen satte som en forlengelse av opplysningstidens idealer de religiøse, økonomiske og kulturelle sfærene opp som statens antitese. Samtidig førte statens rolle i massedemokratiets fremvekst i det 20. århundre til at ethvert felt i samfunnet ble gjennomsyret av staten. All tenkning fra det nittende århundre om stat og individ, rettspositivisme og verdinøytralitet kulminerte i Weimars

4 Stephen Toulmin (1992:159) mener sammenligningen mellom 1920- og -30-tallet og opplysningstiden ikke er helt treffende. I førstnevnte ble nemlig troen på moderniteten og det universelle hevdet «with *even greater* enthusiasm, and in an *even more extreme* form» enn tilfellet var i opplysningstiden.

5 Anmelderen viker tilbake for her å konkludere om hvorvidt mennesket er «godt» eller «ondt», men det kan godt være Schmitt hadde rett, se f.eks. Gat (2006: 3–113).

grunnlov og politiske kultur (Kennedy 2004: 7). Med fare for å tre over i det rene epigoneri kan vi si at definisjonen av det politiske avslører det apolitiske. Dette fordi den liberale stat preges av en «hyperpolitisering», der alt blir potensielt politisk, men samtidig forvrent eller endog forfalsket gjennom innholdsløse henvisninger til moralske begreper som «menneskehet», «fremskritt», «universalitet», det motsatte blir det «umoderne», det «uutviklede» og det «barbariske».

Det er sannsynlig at Schmitt var påvirket av erfaringene med Den første verdenskrig i sin tenkning, i tillegg til at bitterheten over Tysklands nederlag og «Diktatfrieden» fra Versailles skinner sterkt igjennom, både i denne og andre tekster: «den ideologiske struktur i Versailles-traktaten svarer nøyaktig til denne polaritet mellom etisk patos og økonomisk beregning» (s. 84), som underkaster politiske synspunkter moralske, økonomiske og rettslige realiteter.⁶ Ikke å undres over den politiske venstresides interesse for Schmitt i dag.

Han mente forsøk på krigføring for å begrense fremtidige kriger – «a war to end all wars» – gav krigen «fasong av å være 'menneskehetens siste og definitive krig'». Kriger av denne typen blir totale, «spesielt intensive og umenneskelige, nettopp fordi de ved å overskride det politiske, degraderer fienden også i moralsk henseende, ... fienden gjøres til umenneskelig styggedom, som en ikke bare skal verge seg mot, men som en også må *tilintetgjøre*» (s. 52). Kriger for menneskeheten kan ikke på samme tid være mot en del av menneskeheten. Det er ikke vanskelig å se hvordan denne typen kritikk finner resonans i en tid hvor Det internasjonale samfunn står mot Ondskapens aksemakter: «Motstanderen kalles ikke lenger fiende, men blir i stedet stemplet som fredsforstyrrer *hors-la-loi* og *hors l'humanité*.»

I denne forstand, når en stat «bekjemper sin fiende i menneskehetens navn, så er det ikke en menneskehetens krig, men en krig i hvilken en bestemt stat forsøker å okkupere et universelt begrep for å identifisere seg med dette på bekostning av fienden, på samme måte som det er misbruk å kreve opphavsrett til begrepene fred, rettferdighet, fremskritt og sivilisasjon» (s. 67). Som Gerry Simpson (2004: 347) har påpekt, benyttet flere fremtredende folkerettsjurister nettopp dette grepet da de forsøkte å beskrive angrepene 11. september som atskilt fra vanlige brudd på folkeretten; snarere som et angrep på den internasjonale rettsorden utenfra selve ordenen.⁷

Enten en nåtidig konflikt som for eksempel Irakkkrigen «egentlig» dreide seg om olje eller ikke, virker det i hvert fall plausibelt også i dag at «en krig

6 Den såkalte Critical Legal Theory-retningen i folkeretten har gjort mange av de samme observasjonene gjennom nærlesninger av juridiske og politiske tekster og avgjørelser i relasjon til institusjoner som WTO og IMF, se f.eks. Kennedy (1991).

7 Med referanse til Michael Reisman (2001: 833).

som føres med den hensikt å beholde eller utvide den økonomiske maktposisjon, må ved hjelp av et stort propagandaapparat gjøres til 'korstog'. Neppe en tanke leseren er helt ukjent med, men Carl Schmitt kan meget vel være dens åndelige opphavsmann. Hans skarpe penn og realistiske innsikt vitner om at politisk teori i dag neppe er mer *utviklet* og *moderne*, og Schmitt selv neppe mindre aktuell, enn da denne boken kom ut for første gang for 75 år siden.

Og når Schmitt endelig er blitt oversatt til norsk, så har resultatet så vidt jeg kan bedømme blitt fortreffelig. Oversetteren yter både originalverket og polyglotte nordmenn tilbørlig respekt, slik at ingen forklaring på de ulike greske, latinske og franske passasjene skjemmer teksten. Et stikkordregister savnes for øvrig.

Anmelderens uforbeholdne kudos går til Vidarforlaget for å ha oversatt det som bør anses som et av de mest sentrale verker i det 20. århundres politiske teori. En får håpe at tilstrekkelig reell kapital også oppbevares, slik at Schmitts storverk *Nomos der Erde* (1950), som i større grad fokuserer på internasjonal politikk og folkerett, kan bli neste bok på listen.

Litteratur

- Gat, Azar (2006) *War in Human Civilization*, Oxford University Press.
- Kennedy, David (1991) «Turning to Market Democracy: A Tale of Two Architectures», *Harvard International Law Journal* 32(3): 373–76.
- Kennedy, Ellen (2004) *Constitutional Failure: Carl Schmitt in Weimar*, Duke University Press.
- Maus, Ingeborg (1997) «The 1933 'Break' in Carl Schmitt's Theory», *Canadian Journal of Law and Jurisprudence* 10(1): 125–40 (oversatt fra tysk til engelsk).
- Morgenthau, Hans (2005) «Om Carl Schmitt», *Slagmark* (43): 99–102 (oversatt fra engelsk til dansk).
- Müller, Jan-Werner (2003) *A Dangerous Mind*, Yale University Press.
- Reisman, Michael (2001) «In Defense of World Public Order», *American Journal of International Law* 95(4): 833.
- Simpson, Gerry (2004) *Great Powers and Outlaw States*, Cambridge University Press.
- Toulmin, Stephen (1992) *Cosmopolis – The Hidden Agenda of Modernity*, The University of Chicago Press.
- Turchin, Peter (2006) *War and Peace and War: The Life Cycles of Imperial Nations*, Pi Press.

Security and Defence in the European Union

Jolyon Howorth

Palgrave Macmillan 2007

Anmeldt av BJØRN OLAV KNUTSEN, Forsvarets forskningsinstitutt

Mye har de senere årene vært skrevet om EU som sikkerhets- og forsvarspolitisk aktør. Mange myter har også blitt skapt. Forskere og politiske analytikere innenfor en intergovernmentalistisk skole understreker for eksempel at EU ikke er mer enn summen av medlemsstatenes interesser, og avviser følgelig enhver antydning om at en spesifikk EU-identitet på det utenriks- og sikkerhetspolitiske området er i emning (se f.eks. Moravcsik 1998). På den andre enden av skalaen finner vi den sosialkonstruktivistiske tilnærmingen. Denne tilnærmingen har en ontologi som ikke bare er åpen for å studere endringer i enkeltstaters og internasjonale organisasjoners interesser, men som også er interessert i betydningen av identitet og normer for konstitueringen av seg selv som aktør i møte med andre (se f.eks. Christiansen, Jørgensen & Wiener 2001).

I boken *Security and Defence Policy in the European Union* (2007) fastslår Jolyon Howorth at ingen av disse tilnærmingene er i stand til å fange opp og på en god nok måte forklare utviklingen av EUs sikkerhetspolitikk slik den kommer til uttrykk i ESDP (European Security and Defence Policy). De rasjonalistiske tilnærmingene (neorealisme, liberal institusjonalisme/liberal intergovernmentalisme og behaviorisme) fanger ikke opp EUs ESDP-prosjekt, dels fordi man ikke er interessert i problematikken i det hele tatt (neorealisme), dels at man ikke fanger opp hvorfor EU også har begynt samarbeid på det militære området (liberal institusjonalisme/liberal intergovernmentalisme) og dels at metodikken enkelte forskere bruker (kvantitative datasett) ikke passer inn i studiet av EUs fremvoksende sikkerhetspolitiske samarbeid. I tillegg er rasjonalister opptatt av å studere stat til stat-relasjoner og kan derfor ikke forklare kompleksiteten i EUs institusjonelle oppbygging og virkemåte som i faglitteraturen ellers omtales som «multilevel governance».

Han sier videre om konstruktivismen «i sin rene form» at den ikke kan forklare hvorfor staters preferanser endres. Konstruktivister kan ikke forklare Tony Blairs og José-Maria Aznars politikk overfor Irak i 2002–2003, som innebar en klar støtte til USA enda befolkningen i begge landene var svært skeptiske til krigen. Bakgrunnen for dette er at denne teorien i for stor grad er opphengt i ren teoridannelse, noe som gjør den langt mer idealistisk og preskriptivt orientert enn analytisk og beskrivende (s. 29).

I boken foreslår derfor Howorth i stedet en såkalt empirisk induktiv metodikk. En slik metodikk innebærer at forskeren først går empirisk til verks («... pursuing relentlessly the concrete realities of coordination and even integration of security and defence policy») (s. 23–24). Det er først med et slikt empirisk grunnlag en, ifølge Howorth, kan teoretisere omkring ESDP som fenomen innenfor en europeisk integrasjonspolitisk kontekst.

Denne boken er derfor i teoretisk og metodologisk forstand rimelig eklektisk i sin tilnærming. Howorth ligger likevel klart nærmere en sosialkonstruktivistisk tilnærming til studiet av internasjonal politikk. Bakgrunnen for det er først og fremst at han er opptatt av utviklingen av sikkerhetspolitiske identiteter og hvordan slike identiteter kan endres både som et resultat av ytre begivenheter (f. eks. den kalde krigens slutt) og endringer i diskursive praksiser (f.eks. endringer i synet på verneplikt i ulike europeiske land der verneplikten tidligere klart ble knyttet til et nasjonsbyggingsprosjekt).

Så er det da heller ikke meningen at denne boken skal gi ny teoretisk inn-sikt i hvordan EUs sikkerhets- og forsvarspolitiske prosjekt henger sammen. Hensikten med boken er først og fremst å gi en helhetlig forståelse av hva ESDP er og hvordan man skal forstå utviklingen av en europeisk sikkerhets- og forsvarspolitikk. Howorths syn er at ESDP så langt har vist seg vellykket og at EU som følge av dette har blitt en betydelig sikkerhetspolitisk aktør. Samtidig er han også klar på at EU er en «annerledes» aktør sammenlignet både med nasjonalstater og med andre internasjonale organisasjoner, som NATO.

Boken leverer, etter min mening, i det store og hele det den lover. Dette er et bidrag som først og fremst gir en helhetlig oversikt over utviklingen av ESDP fra dens spede begynnelse i 1998 og frem til høsten 2006. Boken er godt skrevet og er da også utarbeidet av en forsker og professor som svært nøye har fulgt utviklingen av EUs sikkerhetspolitikk fra 1990-tallet og fremover. Boken gir en oversikt over både ESDPs institusjonelle oppbygging og de operasjonene Unionen har igangsatt siden ESDP ble operativ i 2003. Derfor er boken et bidrag mange har sett frem til. Den akademiske litteraturen på området, både i form av bøker og tidsskriftartikler, har hittil bare gitt delanalyser av de ulike politikkområdene som samlet utgjør ESDP. Nå har vi fått et referanseverk man kan ty til for å få en oversikt over hele ESDPs utvikling.

Boken gir innledningsvis en presentasjon av EU som sikkerhetspolitisk aktør og bakgrunnen for at ESDP ble initiert. Deretter gir den en innføring i hva som har vært de viktigste drivkreftene bak denne politikken og ikke minst en beskrivelse av hva ESDP *ikke* er. Howorth presenterer i tillegg en oversikt over den institusjonelle oppbyggingen med vekt på det politisk-institusjonelle rammeverket som har blitt etablert både på militær og sivil side, og en oversikt over de ulike virkemidlene som Unionen rår over i forbindelse

med en inngripen i et konfliktområde. Inntrykket leseren sitter igjen med er at EU er en unik, internasjonal aktør i den forstand at EU på den ene siden rår over et helt unikt spekter av virkemidler, men at disse virkemidlene på den andre siden er underlagt ulike beslutningsmekanismer (enstemmighet versus flertallsavgjørelser) som i sin tur fremmer eller hemmer Unionens handlekraft i sikkerhetsspørsmål.

Vel så interessant som spennet av virkemidler og forskjellige beslutningsmekanismer er imidlertid hvordan ESDP har bidratt til å forme de transatlantiske relasjonene. Howorth gjør ingen hemmelighet av at disse relasjonene har vært under et særdeles hardt press de siste årene. Dette kommer da også til uttrykk i form av at USAs holdninger overfor EU har blitt utarbeidet i et spenningsfelt mellom ambivalens og overbærenhet: På den ene siden bidrar ESDP til at de europeiske landene tar større ansvar for egen sikkerhet. På den andre siden er EU-landene i for stor grad opptatt av sikkerhetspolitiske trivialiteter som debatter om institusjoner samtidig som dette også kan gå ut over USAs tradisjonelle lederskap i NATO. Mot slutten av boken analyserer han utviklingen av en strategisk kultur i EU der han avdekker sin skepsis overfor realismens forklaringskraft og fremhever de ulike innsiktene man kan få ved å anvende en sosialkonstruktivistisk tilnærming. Til slutt i boken gis så en oversikt over de ulike operasjonene av sivil og militær karakter som EU har gjennomført, og perspektiver på EU som sikkerhetspolitisk aktør i årene som kommer.

Boken imponerer med hensyn til empirisk omfang og forståelse for hva ESDP er og hvordan man kan analysere EU som sikkerhetspolitisk aktør. Dette betyr imidlertid ikke at jeg ikke har kritiske innvendinger mot deler av boken. Disse dreier seg i første rekke om to ting. For det første mener jeg at Howorths syn på NATO i for stor grad er status quo-preget. Selv om EU-prosessen ikke er innrettet mot å ødelegge de transatlantiske relasjonene, burde han i større grad kunne medgi at økt EU-kompetanse på det sikkerhetspolitiske området etter hvert vil kunne medføre at EU-landene skifter sine sikkerhetspolitiske identiteter og interesser fra NATO til EU. En slik utvikling er etter mitt syn helt naturlig gitt den logikk EU-prosessen drives fremover av: Når EU-landene innleder et samarbeid på et saksområde, vil EU-rammen også bli den viktigste rammen for samarbeid innen dette området. Dette har først og fremst sin bakgrunn i EUs institusjonelle struktur og at EU-samarbeidet som følge av dette er av langt mer forpliktende art enn noe annet institusjonalisert samarbeid EUs 27 medlemsland inngår i. Jeg mener altså at Howorth i for stor grad undervurderer de systemtransformerende effektene av europeisk integrasjon på det sikkerhets- og forsvarspolitiske området.

For det andre har jeg en innvending mot kapitlet som omhandler utviklingen av en europeisk strategisk kultur (kap. 6). Min kritikk er ikke rettet

mot det som står der som sådan, men mot det faktum at forfatteren i for stor grad lener seg på andre forskere og unnlater å komme med en selvstendig nok analyse. Især gjelder dette referansene til Bastian Giegerich (2005) og Christoph Meyer (2006), som etter mitt syn i for stor grad refereres til. Både Giegerich og Meyer anvender seg av en sosialkonstruktivistisk tilnærming, og Howorth er som vi forstår klar tilhenger av en slik tilnærming når han studerer utviklingen av en sikkerhetspolitisk strategisk kultur på EU-plan.

Til tross for at deler av dette kapitlet fremstår noe uselvstendig, synes jeg det er viktig å poengtere at Howorth i sin analyse ser en slik strategisk kultur i emning. Dette kommer spesielt til uttrykk i tilknytning til målet om et mer «effektivt multilateralt system» som innebærer en mer multilateral internasjonal orden basert på folkeretten (s. 191). Riktignok står man fremdeles overfor utfordringer knyttet til synet på nasjonal suverenitet og forsvars- og sikkerhetspolitikk (her er Storbritannia klar på at suvereniteten på dette området ikke skal overføres til Brussel), territorielt forsvar (der f. eks Polen og de baltiske landene mener at dette bør være NATOs primær-oppgave) og synet på forkjøpsangrep (her er Tyskland fullstendig avvisende til tanken). Men han viser videre til andre endringer i Tysklands strategiske kultur, der forbundsregjeringens beslutning fra oktober 2006 om at landet vil kunne være med i en europeisk krisestyringsoperasjon «... to right humanitarian wrongs and correct gross imbalances in power relations not between states but between rulers and peoples» (s. 206). Ifølge Howorth er den tyske regjeringens beslutning om dette et klart tegn på at en europeisk strategisk kultur er i emning.

Til tross for disse to svakhetene vil jeg likevel ikke nøle med å anbefale *Security and Defence in the European Union* til andre lesere. Boken har godt språk og er skrevet av en innsiktsfull person som har fulgt EU-prosessen på dette området gjennom flere år. I tillegg baserer han sin analyse på et svært solid empirisk grunnlag, herunder et omfattende antall intervjuer.

Litteratur

- Christiansen, Thomas & Knut Erik Jørgensen, Antje Wiener (red.) (2001) *The Social Construction of Europe*. London: SAGE Publications.
- Moravcsik, Andrew (1998) *The Choice for Europe. Social Purpose & State Power from Messina to Maastricht*. London: UCL Press.

Topptidsskrifter i internasjonal politikk (II): International Studies Quarterly

Anmeldt av IVER B. NEUMANN, Universitetet i Oslo, NUPI

Amerikanske samfunnsfag er ganske likt organisert. Hvert fag har en fagorganisasjon. Hver fagorganisasjon har et sentralt tidsskrift. Fagorganisasjonen tar hånd om tidsskriftet, som for alle disipliners vedkommende er et av de ledende i disiplinen, nasjonalt så vel som internasjonalt. Med unntak av presidentens foredrag ved den årlige konferansen, publiserer tidsskriftene utelukkende grundig fagfelleurderte artikler. Konferansene er store og kjennetegnes av at de, uten unntak, er verdens viktigste på sine fagfelt, holdes på et nordamerikansk hotell av typen Hilton, har bokutstillinger med mer enn hundre forlag representert og representerer sentrale jobbmarkeder. International Studies Associations (ISA) årlige konferanse drar nå mer enn 3000 IP-forskere fra hele verden, inkludert steder som Iran. De aller fleste IP-forskere med internasjonal profil er medlemmer av ISA og gjengangere på dets årlige konferanse, men det finnes store miljøer, særlig det japanske, som ikke deltar i nevneverdig grad. Redaktørene utpekes av organisasjonene og har utstrakt redaksjonell frihet. De siste årene er redaktøren blitt utnevnt ved at man har nedsatt en såkalt *search committee*, som mottar «bids» fra forskjellige universiteter. Budet angir en redaktør og gjerne et par medredaktører (American Political Science Associations tidsskrift ASPR [R for Review] ledes for tiden av en redaksjon på ni), det universitetet måtte ønske å legge i potten av ressurser og ikke minst et *mission statement*. Forholdsvis nytt er det også at enkelte organisasjoner har begynt å gi ut mer enn ett tidsskrift. APSR gir for eksempel også ut *PS* og *Perspectives on Politics*.

Michael W. Giles og James C. Garand har en artikkel i oktober 2007-nummeret av *PS*, «Ranking Political Science Journals: Reputational and Citational Approaches», som ble svært godt mottatt i våre kretser. Et lite resymé kan også kaste mer lys over den generelle eksersisen vi driver i denne spalten: «While in the best of worlds each scholar's performance would be evaluated based on a close reading of his/her published journal articles», skriver de to, «in the actual practices of hiring, tenure, and promotion review, and departmental evaluation this ideal is often honored only in the breach. Instead, evaluators commonly base their judgments on the importance and quality of published articles, at least in part, on the journals in which they appear». Giles og Garland fastslår at mens de andre samfunnsvitenskapene de siste tyve årene har gjort det til vane å rangere både tidsskrifter og forskere ut fra siteringskriteria, er det i statsvitenskapen – og her inkluderer de Internatio-

nal Relations (IR) – fortsatt omdømme (*reputation*) som er «the dominant approach to journal assessment». De to foreslår å kombinere metodene. IRs begeistring for artikkelen er først og fremst knyttet til at IR-tidsskrifter helt dominerer de forskjellige listene over statsvitenskapelige topp-tidsskrifter: «Political scientists outside of the field of international studies may find the journals of that subfield disproportionately represented among the highest-ranking journals in the preceding analysis. Among the top 10 journals in PS Impact, arguably seven are international studies journals. For WPS Impact, eight international studies journals ranked in the top ten.» Generelt er det *International Organization* som kommer best ut, men ISAs flaggskip, tidsskriftet *International Studies Quarterly (ISQ)*, topper listen over «Journals Ranked by Citations Sent by Political Science Journals to Other Political Science Journals on Articles Published 2003 and 2004» (nr. to er *European Journal of International Relations*, mens *International Organization* ligger som nr. tre).

ISQ bruker tre fagfeller, leverer tilbakemelding i løpet av tre måneder (standard for IR-topp-tidsskrifter) og publiserer sjelden en artikkel uten å kreve endringer i manus. *ISQ* krever ikke, slik for eksempel *APSR* gjør, at alle tre fagfeller skal være positive, men om én fagfelle ikke anbefaler omskrivninger og ny omskrivning («revise and resubmit») men mener at manuset ikke egner seg for publisering i *ISQ*, må redaktørene stikke hodet frem og argumentere for at det skal slippe videre (slikt vet man fordi redaksjonen rutinemessig sender hele filen til alle involverte fagfeller når prosessen er avsluttet). Det er vanlig at manuskriptet går to runder med fagfelleevaluering og en ekstra runde med redaksjonen.

ISQ adskiller seg for tiden fra f.eks. *American Sociological Review*, som nesten utelukkende publiserer kvantativt basert forskning, ved å være mer pluralistisk. Linjen er nå at tidsskriftet i noen grad skal avspeile hva som skjer i disiplinen. Det har ikke alltid vært slik; på 1990-tallet var det en overveldende overvekt av kvantativt baserte artikler. Spesialnumre er sjeldne, og tidsskriftet er innholdsrikt. Åtte–ti artikler per nummer er ikke uvanlig.

Akademikere i Norge som har publisert i *ISQ* er *Daniel Heradstveit* (med G. Matthew Bonham og Michael Shapiro, 1988), *Kristian Skrede Gleditsch* (tre ganger: med Michael D. Ward 2000, med Lars Erik Cederman 2004, med Nathaniel Beck og Kyle Beardsley 2006), *Ole Jacob Sending* og *Iver B. Neumann* (2005), *Nils Petter Gleditsch* (med Bethany Lacina og Bruce Russett 2006), *Henrik Urdal* (2006), *Indra de Soysa* og *Ragnhild Nordås* (2007).

Helge Hveem og Olav F. Knudsen er tidligere ISA-visepresidenter, Nils Petter Gleditsch er påtroppende president. På 1990-tallet begynte ISA også å gi ut først et anmeldertidsskrift med bestilte bakanmeldelser samt bokessays og symposier, *International Studies Review (ISR)*, og dernest et tidsskrift med artikler om profesjonen selv og internasjonale praksiser, *International Studies*

Perspectives (ISP), en slags parallell til statsviternes *PS*. På 2000-tallet har man utvidet ytterligere ved å la enkelte av organisasjonens seksjoner gi ut egne tidsskrifter: *Foreign Policy Analysis* og *International Political Sociology*. Disse drives på samme måte som ISQ, men da av sine respektive seksjoner, ikke av ISA som et hele. Medlemmer mottar samtlige fem tidsskrifter gratis i posten, har tilgang til tidsskriftene på nettet og får nedsatt pris ved deltagelse på den årlige konferansen og andre tilstelninger herunder de årlige regionale konferansene i USA og felleskonferansene ISA med ujevne mellomrom holder sammen med andre IP-organisasjoner (f.eks. den japanske).

Nettadresser

www.isanet.org

<http://www.isq.unt.edu/>.

Anmeldelse av tidsskrifter – anmerkning fra en begeistret forlegger

VIDAR RØEGGEN, *Universitetsforlaget*

Alle som har sin bakgrunn fra statsvitenskapen i Norge har et forhold til Norsk Utenrikspolitisk Institutt's markante tidsskrift *Internasjonal Politikk (IP)*. Tidsskriftet har med sine 70 årganger eksistert lenger enn faget selv og er med dette å regne som Norges eldste samfunnsvitenskapelige tidsskrift. I 1960 fikk *IP* følge av *Tidsskrift for samfunnsforskning*, og sammen forvaltet disse to norskspråklige tidsskriftene alene den samfunnsvitenskapelige tidsskriftarena frem til midten av 1980-tallet. I dag har nærmest hver «bindestreks-sosiologi» (kjønns-, velferds-, migrasjons-, maskulinitets-, ungdoms-, etc.) sitt eget fagtidsskrift, og i tillegg har vi fagdisiplintidsskriftene (for antropologi, sosiologi, statsvitenskap og medievitenskap m.fl.). En kritisk gjennomgang av dette feltet er viktig, og jeg ønsker derfor en anmelderspalte for tidsskrifter velkommen.

De nye redaktørene i *IP* bærer bud om spennende tider og gode grep. Jeg er begeistret av flere grunner. Først en svært oppløftende leder. Tenk at man fremhever viktigheten av et lokalt fagspråk, selv for et fag som *Internasjonal Politikk*. Dette er som musikk i mine ører. De nasjonale forskningstidsskriftene har en særegen rolle i utviklingen av norsk som fagspråk. Selv i de disipliner, ja kanskje særlig i disse, hvor størstedelen av forskerne arbeider med

engelsk som førstespråk, trenger vi et norskspråklig fagtidsskrift. Forskere har et formidlingsoppdrag. De plikter å gjøre forskningsresultater kjent for en bredere allmennhet i aviser, tv, radio, allmennkulturelle tidsskrifter osv., og de plikter å delta i den generelle samfunnsdebatten med sin kunnskap. De nasjonale fag- og forskningstidsskriftene er først og fremst arenaer for å presentere forskning på norsk i et format som lar seg etterprøve av kolleger. Effekten av å holde seg med slike nasjonale publiseringskanaler er at man utvikler en nasjonal fagterminologi som bidrar til å berike det norske språk og som i neste omgang gjør det lettere å formidle forskningsresultater i en allmenn kanal.

Jeg er også begeistret for spalten til Iver B. Neumann. Dette er en spalte flere nasjonale tidsskrifter kunne lære av eller adoptere. Det er viktig å spre informasjon om og diskutere hva som defineres som de sentrale tidsskriftene innenfor fagfeltet tidsskriftet er ment å dekke, og enda viktigere å informere om kjennetegn ved slike topptidsskrifter. Dette er flott. Begeistringen blir ikke mindre av at Neumann et par steder trækker feil, særlig når han begir seg inn på den svært så omdiskuterte reformen «Vekt på forskning»,¹ eller tellekantmodellen, som den populært kalles. Det er ikke Norges forskningsråd som har ansvaret for nivåene eller de omdiskuterte tellekantene, slik Neumann hevder, men Universitets- og høyskolerådet (UHR). Videre er det ikke et direkte krav til nivå II-tidsskrifter at de skal praktisere *double blind review* eller disse klassiske kjennetegnene som Neumann så flott skisserer. I denne rapporten ble det utviklet spesifikke krav til vitenskapelige publikasjoner. Her gjengir jeg kort fra rapporten:

1. Presentere ny innsikt.
2. Være i en form som gjør resultatene etterprøvbare eller anvendelige i ny forskning.
3. Være i et språk og ha en distribusjon som gjør den tilgjengelig for de fleste forskere som kan ha interesse av den.
4. Være i en publiseringskanal (tidsskrift, serie, bokutgiver, nettsted) med rutiner for fagfellevurdering.

Hvordan man skal forstå fagfellevurdering sies det ingenting om. Kravene til nivå II-tidsskrifter er, og her sakser jeg fra papirene til Det kongelige norske kunnskapsdepartement:

«Det er et krav at nivå II publikasjoner skal være de internasjonalt mest prestisjetunge innen de enkelte fag. I enkelte tilfeller der selve forskningsdisiplinen har et distinkt nasjonalt faglig formål, er norske publiserings-

1 Rapporten «Vekt på forskning, Nytt system for dokumentasjon av vitenskapelig publisering, Innstilling fra faglig og teknisk utvalg til UHR, 12. november 2004».

kanaler aktuelle som kandidater til nivå 2. Universitets- og høyskolerådets publiseringsutvalg avgjør i samarbeid med rådets fagstrategiske organ hvilke tidsskrift og forlag som skal inngå på nivå II.»²

Neumann hevder videre at listen over nivå II-publikasjoner «har en slem tendens til å inneholde norske og nordiske tidsskrifter». Hvis man avlegger Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste et kort besøk, finner man at det per 20. februar 2008 finnes 2 150 tidsskrifter/serier på nivå II. Av disse er 5 utgitt på et norsk forlag og disse er: *Historisk tidsskrift*, *Tidsskrift for rettsvitenskap*, *Maal og Minne*, *Nordisk tidsskrift for Menneskerettigheter* og *Edda*. De tre første oppfyller kriteriene «distinkt nasjonalt faglig formål» som er skissert over, og de to siste er nordiske tidsskrifter der det ene kommer på engelsk og oppfyller de generelle kravene til nivå II om at 2/3 av forfatterne skal komme fra andre land enn utgiverlandet, og det siste tidsskriftet er helt udiskutabelt den fremste publiseringskanalen for forskning på nordiske språk. Norske og nordiske publiseringskanaler finnes altså på listen, men det er vel ikke riktig å si at de dominerer. Jeg skal ikke gå inn på en diskusjon om kvaliteten til de norske tidsskriftene som finnes på nivå II her, men jeg mener det er svært viktig å åpne for norske publiseringskanaler på nivå II der forskningsdisiplinen er utpreget nasjonal, slik det presiseres i skrevet fra Kunnskapsdepartementet.

Rutinene som er etablert for nominering til nivå I og II, der de nasjonale fagråd nominerer publiseringskanalene til de ulike nivåene for sitt fagfelt før publiseringsutvalget til UHR fatter endelig vedtak, sikrer en faglig forankring eller legitimitet. Neumann snakker om «hierarkiet i disiplinen», og i tellekantmodellen er det slik at nivå II-kanalene skal utgjøre 20 % av den totale publiseringen innenfor fagdisiplinen. Dette er altså et dynamisk system som sier at hvis en kanal skal løftes fra nivå I til nivå II, må nødvendigvis en annen kanal tas ned fra nivå II til nivå I for å opprettholde balansen eller 20/80-regelen.

Spalten til Neumann får et tidsskrifthjerte til å banke raskere, og jeg gleder meg til å følge med videre.

2 Orientering om vitenskapelig publisering i finansieringssystemet for universiteter og høyskoler, brev fra Det kongelige kunnskapsdepartement til norske tidsskrifter og forlag datert 10. september 2007.

«Ingen grunn til å gjenoppfinne hjulet»

ASLE TOJE & ØYSTEIN TUNSJØ, *Institutt for forsvarsstudier*

Iver B. Neumanns innspill er i seg selv et vitnemål om problemet med å lage et særnorsk system. I likhet med mange oppvurderer han steder han selv publiserer og nedvurderer der han ikke gjør det. Argumentet for å ikke ta med *International Security* i tetskiktet er at det ikke dekker hele disiplinen. Men det gjør da ikke *Millennium* eller *European Journal of International Relations* heller? Vi vil foreslå at det faktiske fagfellelvurderingssystemet blir vektlagt i større grad når en skal dele inn tidsskrift i ulike kvalitetsskikt. Det er for eksempel stor forskjell på *Internasjonal Politikk* og *Security Dialogue* som har et åpenbart høyere akademisk nivå samt en mer rigid fagfellelvurderingsprosess enn førstnevnte. I stedet for å gjenoppfinne hjulet bør Norge bruke Thomson Scientific (tidl. ISI) Impact Factor som hovedmålestokk. Det gjør nemlig de vi liker å sammenligne oss med.

Om hjul og tidsskrifter

BENJAMIN DE CARVALHO & HALVARD LEIRA

Toje og Tunsjø (T&T) har rettet sin kritikk mot Iver B. Neumanns spalte, men ettersom deres kommentarer berører logikken bak spalten har vi, i samråd med Neumann, valgt å svare redaksjonelt, og da også på Røeggens kommentar. Å belyse bakgrunnen for spalten vil forhåpentligvis gi svar. Før vi kommer så langt må vi imidlertid rette opp feilen som Røeggen har gjort oss oppmerksomme på. Neumann skrev i sin innledende spalte at det er NFR som står for den norske rangeringen av tidsskrifter. Det korrekte skal ganske riktig være Universitets- og høyskolerådet (UHR). Neumann beklager feilen og takker for at hans villedning av *Internasjonal Politikk*s lesere på dette punkt er blitt rettet opp. Han takker også for presiseringen av hvilke og hvor mange norske tidsskrifter som er med, og for påminnelsen om at *double blindfold* ikke er blant kravene, men minner om at hans poeng var en *kritikk* av at staten har valgt å legge seg på et slikt nivå.

Da vi tiltrådte som redaktører, spurte Neumann om vi ville være interesserte i en spalte med tidsskriftnmeldelser, og i samråd satte vi opp en liste med omtrent 20 tidsskrifter som vi med tiden håper å presentere. Alle de tidsskriftene som T&T nevner, var på denne opprinnelige listen. Neumann

ville ikke binde seg for mer enn to årganger, så vi diskuterte oss frem til syv tidsskrifter som han skulle skrive om. Med det utgangspunkt at vi ville prioritere de overgripende tidsskriftene, tidsskrifter som oppleves relevante for norsk IP og de andre utvalgskriteriene Neumann redegjorde for, plukket vi, blant annet ved hjelp av 2005-tallene til Thomson Scientific/ISI, ut de tre ledende amerikanske og de to ledende europeiske tidsskriftene, og la til to, som Neumann påpeker, «mer idiosynkratiske» valg: *Millennium* (i våre øyne det ledende avantgardetidsskriftet) og *Cooperation & Conflict* (det åpenbart ledende nordiske tidsskriftet på engelsk). Hovedkritikken mot spalten, at den gjenoppfinner hjulet, stemmer altså ikke – her presenteres ikke en alternativ liste over topptidsskrifter, men et utvalg, derfor også den ubestemte formen – «topptidsskrifter», ikke «topptidsskriftene». Det er ellers verdt å minne om at UHR-rangeringen i norsk sammenheng er den åpenbart viktigste ressursfordelende rangeringen av tidsskrifter, og at den ikke følger Thomson/ISI slavisk. Å bruke Thomson/ISI-rangering som hovedmålestokk overser altså den fellesnorske sosiale konteksten vi arbeider innenfor, hvilket for oss virker som et empirisk utilfredsstillende og lite samfunnsvitenskapelig grep.

Kritikken om favorisering av egne publiseringskanaler er for oss feilslått. Neumann har riktignok publisert i fem av de syv tidsskriftene som presenteres, men vi har i motsetning til T&T vurdert det som en åpenbar fordel at Neumanns (og andres fremtidige) anmeldelser skrives av noen som har erfaring med å publisere i de nevnte tidsskriftene.

At T&T opplever *EJIR* som lite dekkende er ellers for oss vanskelig å forstå. Med unntak av *ISQ*, som publiserer tre ganger så mange artikler, er *EJIR* etter vår oppfatning det bredeste og mest varierte topptidsskriftet. Av de tidsskriftene Neumann skal anmelde, er det bare *International Organization* som rangeres konsekvent høyere hos Thomson/ISI. Der de amerikanske topptidsskriftene dekker bredt med slagside mot USA, dekker *EJIR* bredt med slagside mot Europa, et område vi liker å sammenligne oss med.

Det er endelig litt uklart for oss hvordan T&T ville foretrekke at en alternativ rangering av tidsskrifter ble satt opp. De sier at de (som oss) vil legge rangeringen til Thomson Scientific til grunn, selv om de nok vil tillegge den større vekt enn vi, men de vil i tillegg (som oss) supplere med en vurdering av «det faktiske fagfellellevurderingssystemet». Ingen ville være gladere enn oss hvis fagfellellevurderingssystem fikk større vekt som kvalitetskriterium. For oss er det nemlig et ufravikelig krav at *Internasjonal Politikk* skal bruke minst to anonyme fagfeller, og for å bedre anonymiseringen i et lite språk-område har vi lagt oss på en bred skandinavisk profil i vurderingene. Faktisk fagfellellevurdering avhenger imidlertid både av tidsskrift og av fagfelle, og det er dessverre ingen nødvendig sammenheng mellom et tidsskrifts *impact factor*-rangering og kvaliteten på de fagfellellevurderinger som sendes ut i dets

navn. Det er heller ikke slik at UHR krever anonymisert fagfellevurdering for å plassere et tidsskrift på nivå 2.

Med mindre man vil følge Thomson Scientific slavisk – og med de problemer som hefter også ved bibliometrien, vil verken T&T eller vi det – er det dermed ingen vei utenom subjektive tilleggsvurderinger. Gitt at også vi har tatt hensyn til Thomson Scientific, og at vi har brukt fagfellevurderings-system som utvalgskriterium (i tillegg brukte vi *refusal rate* og at tidsskriftene henvender seg til disiplinen), synes T&Ts kritikk å koke ned til at de ville valgt subjektivt annerledes enn oss. Det gleder oss at det synes å være enighet om noen av de viktigste utvalgskriteriene for topptidsskrifter og at ren måling av *impact* ikke er tilstrekkelig. At det så er uenighet om hvilke tidsskrifter som er de aller gjeveste, er ikke annet enn det man kunne vente.

Kayumars Turkistani reviews a book titled "Tajikistan in the New Central Asia: Geopolitics, Great Power Rivalry and Radical Islam" by Swedish political scientist Lena Jonson, who analyzes the 5 years of Tajikistan's foreign policy after 9/11. Categories. Regions. Do not submit your comment more than once or it may be identified as spam. Please treat others with respect. Comments containing hate speech, obscenity, and personal attacks will not be approved. Written by Adil Nurmakov. Categories. The efforts to gain influence over Central Asia has been named the "Great Game" by analogy with the competition of the 19th century. The present study examines the resources of power that Russia and China can use to consolidate their influence in the Central Asian region in the near future. Introduction. This is reflected in the fact that, with the exception of Tajikistan, all Central Asian states participated at the highest level in the Belt and Road Forum in Beijing. Defense forces. China's military engagement in the Central Asian region is significantly smaller compared to that of Russia: it has not concluded an agreement of alliance with either Central Asian states, neither has it any military bases within their territories. Tajikistan in the New Central Asia : Geopolitics, Great Power Rivalry and Radical Islam. by Lena Jonson. Rated 0.00 stars. Book Overview. Central Asia has become the battleground for the major struggles of the 21st century: radical Islam versus secularism, authoritarianism versus identity politics, Eastern versus Western control of resources, and the American 'War on Terror'. Nowhere are these conflicts more starkly illustrated than in the case of Tajikistan. Embedded in the oil-rich Central Asian region, and bordering war-torn Afghanistan, Tajikistan occupies a geo-strategically pivotal Read Full Overview.